

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru No. 9342/16

Mehmet KAYA ve diğerleri / TÜRKİYE

Başkan

Robert Spano,

Yargıçlar

Paul Lemmens,

Ledi Bianku,

Nebojša Vučinić,

Valeriu Grițco,

Jon Fridrik Kjølbro,

Stéphanie Mourou-Vikström,

ve İkinci Bölüm Yazı İşleri Müdürü Stanley Naismith'in katılımıyla, 20 Mart 2018 tarihinde, Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), yukarıda belirtilen 11 Ocak 2016 tarihinde yapılan başvuruyu dikkate alarak, gerçekleştirdiği müzakerelerin ardından aşağıdaki kararı vermiştir:

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2018. Bu gayri resmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

OLAY VE OLGULAR

1. Başvuranların isim listesi karar ekinde yer almaktadır. Ekli listede 1. sırada yer alan başvuran ile 2. sırada yer alan diğer başvuran, Erkan Kaya'nın 2013 yılında vefat eden ebeveynleridir. Diğer başvuranlar, ilgilinin erkek ve kız kardeşleridirler. Başvuranlar, Türk vatandaşlarıdır ve İzmir 'de ikamet etmektedirler. Başvuranların tümü İzmir Barosuna kayıtlı Avukat A. Kaya tarafından temsil edilmişlerdir.

Davanın Koşulları

2. Davaya konu olaylar, taraflarca ifade edildiği şekliyle, aşağıdaki gibi özetlenebilir.

1. Erkan Kaya'nın ölümünü çevreleyen koşullar

3. Erkan Kaya, olayların meydana geldiği tarihte Muğla E Tipi Cezaevinde müebbet hapis cezası çekmekteydi. Ayrıca, Erkan Kaya, özellikle gardiyanlara karşı tehdit, hakaret, saldırı ve diğer tutuklularla kavga gibi cezaevi yönetmeliğine aykırı birçok suçtan, tek kişilik odada barındırılma ve ziyaret imkânından yoksun bırakılma gibi yedi disiplin cezasına çarptırılmıştır. Cezaevi yönetimi birçok defa ilgilinin yaşam ünitesini değiştirmiştir.

4. Erkan Kaya, kaygı bozuklukları ve polinöropati rahatsızlıklarından mustarıptir. Cezaevi kayıtlarına göre, kurum revirinde yirmi dört defa, Muğla Devlet Hastanesinde dört defa ve İzmir Devlet Hastanesinde dört defa muayene edilmiştir.

5. 2012 yılının Ağustos ayında diğer tutuklular tarafından ilgili hakkında toplu bir şikâyette bulunulmasının ardından, cezaevi yönetimi Erkan Kaya ile görüşmelere başlamıştır. Bu görüşmelerden biri sırasında, ilgili tıraş bıçağı ile gardiyanlara saldırmıştır. İnfaz Hakimi tarafından 10 Ağustos

2012 tarihinde onaylanan bir kararla, Erkan Kaya, bu fiili sebebiyle beş gün tek kişilik bir odada barındırılmayı içeren bir disiplin cezasına çarptırılmıştır.

6. Erkan Kaya, 27 Ağustos 2012 tarihinde, hastaneye sevk edilmesine ilişkin talebinin reddedilmesini protesto etmek amacıyla, yatağını ateşe vererek yangın çıkarmıştır. İlgili bu olayın ardından dumana bağlı solunum zorluğu çekmesi sebebiyle hastaneye kaldırılmıştır.

7. Erkan Kaya, 24 Eylül 2012 tarihinde, bu fiili sebebiyle on beş gün tek kişilik oda cezasına çarptırılmıştır. Gardiyanlar hakkında görevi kötüye kullanmaktan açılan soruşturma, kovuşturmaya yer olmadığı kararıyla sonuçlanmıştır. İlgilinin hastaneye sevk edilme talebi, bir önceki randevusunu kendi iptal etmek istediği ve olağan usule göre, yeni bir randevu almak için öncelikle kurum doktorunun onayının alınması gerektiği gerekçesiyle reddedilmiştir.

8. Erkan Kaya, tek kişilik oda cezasının son gününde, 28 Aralık 2012 tarihinde, hücrelerinde bir hafta daha kalmak istediğini belirten bir talepte bulunmuştur. Bu talep cezaevi yönetimi tarafından olumlu karşılanmıştır. Erkan Kaya, 4 Ocak 2013 tarihinde, söz konusu hücreden ayrılmayı reddetmiş ve talebini yinelemiştir.

9. Erkan Kaya, 7 Ocak 2013 tarihinde, hücrelerinde yeniden yangın çıkarmıştır. Kaya ağır şekilde yaralanarak, Muğla Devlet Hastanesinin acil servisine sevk edilmiş, iki gün sonra İzmir Devlet Hastanesine sevk edilmiştir.

10. Aynı tarihte düzenlenen olay tutanağına göre, Erkan Kaya'nın dışarı çıkarılması için hücrenin kapısını açan gardiyanlar, ilgilinin elinde yaralayıcı metal bir nesne bulunduğunu görmüşlerdir. Gardiyanlar, ilgiliyi etkisiz hale getirdikten ve yangını söndürdükten sonra, ilgilinin lavaboyu ve hücrenin fayanslarını kırdığını gözlemlemişlerdir. Güvenlik kamerası kayıtlarının izlenmesinin ardından düzenlenen tutanağa göre, gardiyanlar, alarmin çalmasından bir dakika, on üç saniye sonra hücreye girmişlerdir.

11. Erkan Kaya, 19 Ocak 2013 tarihinde, vefat etmiştir. Aynı tarihte düzenlenen ölü muayene tutanağına ve 24 Nisan 2013 tarihli otopsi raporuna göre, ilgilinin bedeninde –karnında tespit edilen 1 cm x 0,7 cm çapında yüzeysel bir lezyon dışında- kesici nesnelerin sebep olabileceği darp ya da yaralamadan kaynaklanan herhangi bir lezyon bulunmamıştır. Otopsi raporunda, ölüm sebebinin özellikle vücudunun farklı kısımlarında meydana gelen yanıklar ve yangın dumanına bağlı akut zatürre olduğu belirtilmiştir.

2. Soruşturmalar

12. Müteveffanın babası Mehmet Kaya, 29 Ağustos 2012 tarihinde, suç duyurusunda bulunmuştur. Babası, Erkan Kaya'nın, kendisinin ve kardeşinin bu cezaevinde kötü muameleye tabi tutulduğunu söylediğini ileri sürmüştür. Mehmet Kaya, çocuklarının başka bir cezaevine nakledilmesini talep etmiştir. Kendisine göre, oğullarının şikâyetçi olduğu kötü muameleler, özellikle paralarının diğer tutuklular tarafından zorla alınmasını, bu bağlamda söz konusu tutuklularla gardiyanlar arasında üstü örtülü bir suç ortaklığı bulunduğunu, gardiyanlar kadar diğer tutuklular tarafından da darp edildiklerini, hastanede muayene edilme taleplerinin reddedilmesini ve hakkında verilen tek kişilik hücre cezalarını içermekteydi.

13. Muğla Cumhuriyet savcısı ("savcı"), dava dosyasında belirtilmeyen bir tarihte ilgili yangını çevreleyen koşulların aydınlatılması için re'sen soruşturma başlatmıştır. Bu iki dosya daha sonra birleştirilmiştir.

14. Savcı, 17 Ocak 2013 tarihinde, müteveffanın aynı cezaevinde tutuklu bulunan kardeşi Erdoğan Kaya'nın ifadesini almıştır. Erdoğan Kaya, kardeşine verilen ve kendisine göre kötü muamele teşkil eden birçok disiplin cezası sebebiyle hücresinde yangın çıkardığını beyan etmiştir. İlgili ayrıca, kardeşinin ve kendisinin diğer tutuklularla sorunlar yaşadığını ancak gardiyanların bunları görmezden geldiğini belirtmiştir.

15. Savcı, 18 Ocak, 20 Ocak ve 19 Şubat 2013 tarihlerinde S.K., G.U., K.B., M.Y., E.Y. ve L.K isimli altı gardiyanın, F.B. ve E.Ç. isimli iki idari memurun ve İ.B. isimli bir tutuklunun ifadelerini almıştır.

16. Bu tanık ifadelerinden bazılarına göre, Erkan Kaya'nın psikolojik sorunları bulunmaktaydı, cezaevi ortamına uyum sağlamakta zorluk çekiyordu ve sıklıkla gardiyanlar ve diğer tutuklularla çatışma halindeydi.

17. Gardiyanlar, Erkan Kaya'nın ölümüne sebebiyet veren yangının çıktığı 7 Ocak 2013 tarihinde, gardiyanlardan S.K.'nin dumanı hemen fark etmesinin üzerine yangın alarmını başlattığını ve yangını söndürmek amacıyla ivedilikle müdahalede bulduklarını belirtmişlerdir.

18. Dosyada belirtilmeyen bir tarihte cezaevi personeli hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. 22 ve 25 Ocak 2013 tarihlerinde verilen iki kararla, görevlilerin uygun zamanda müdahale ettikleri ve dolayısıyla olayda herhangi bir kusur, ihmal ya da eksiklikleri bulunmadığı gerekçesiyle, işlem yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir.

19. Savcı ayrıca, 8 Mayıs 2013 tarihinde, aynı gerekçelerle, Erkan Kaya'nın ölümüyle ilgili olarak cezaevi personeli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. İlgilinin babasının ileri sürdüğü kötü muamele iddiasıyla ilgili olarak, savcı, dosyada bulunan hiçbir unsurun Erkan Kaya'nın kötü muameleye maruz kaldığını tespit etmeye imkân vermediğini belirtmiştir. Kararda ayrıca farklı kişilerden alınan ifadelere ve otopsi raporuna da atıfta bulunulmuştur.

20. Fethiye Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Temmuz 2013 tarihinde, başvuranlar tarafından ileri sürülen itirazı reddetmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi'ne Başvuru

21. Başvuranlar, 3 Eylül 2013 tarihinde, Anayasa Mahkemesine başvurmuşlardır. Başvuranlar, Erkan Kaya'ya çakmak temin edilmesini engellemek için herhangi bir tedbir alınmadığı gerekçesiyle, yakınlarının ölümünün cezaevinin personelinin ihmeline bağlı olduğunu iddia

etmişlerdir. Başvuranlar ayrıca, soruşturmanın etkin şekilde yürütülmemesinden ve Fethiye Ağır Ceza Mahkemesi önünde görülen itiraz kapsamında kamuya açık duruşma düzenlenmemesi ve savcı görüşünün daha önce kendilerine bildirilmemesi sebebiyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinden şikâyet etmişlerdir. Başvuranlar diğer taraftan, yakınlarının ölümünden önce kötü muameleye tabi tutulduğunu iddia etmişlerdir.

22. Anayasa Mahkemesi, 20 Mayıs 2015 tarihinde, Erkan Kaya'nın yaşam hakkının ihlal edildiğini tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi, kararında aşağıdaki hususları belirtmiştir :

– ilgilinin sağlık karnesi ve 2012 yılının Ağustos ayında bir yangın çıkardığı dikkate alındığında, cezaevi yönetiminin Erkan Kaya'nın psikolojik olarak değişken durumuyla ilgili bilgi sahibi olduğunun değerlendirilmesi gerekmektedir, dolayısıyla yönetim, Erkan Kaya'nın ve tehlikeye atabileceği diğer kişilerin fiziki bütünlüğünün korunması amacıyla önleyici tedbirler almakla yükümlüdür,

– 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, psikiyatri hastanesine yerleştirilmeleri gerekli görülmeyen psikiyatrik hastalıklardan mustarip tutukluların, belirli cezaevlerinin özel gözetim ünitelerine yerleştirilmeleri gerektiğini öngörmektedir,

– ilgilinin psikolojik durumunun değişkenliği dikkate alındığında, yönetimin Erkan Kaya'nın tek kişilik hücrede kalma talebini kabul etmemesi gerekirdi,

– cezaevi yönetiminden, ilgiliyi sürekli gözetim altında tutmak ve ilgilinin kendisini yaralama veya intihar amacıyla kullanabileceği nesnelere ele geçirmesini ve günlük hayatını bu anlamda düzenlemesini önlemek için tedbirler alması beklenirdi,

– dosyada, Erkan Kaya'nın psikolojik ve psikiyatrik değerlendirmesinin yeniden yapıldığına veya doktorlar ve cezaevi yönetiminin işbirliğiyle, ilgiliye reçete edilen ilaç tedavisini uygulamak için yer ve yöntem hakkında

kademeli bir değerlendirme yapıldığına dair herhangi bir unsur bulunmamaktadır,

– son olarak, cezaevi yönetimi, Erkan Kaya'nın, daha önce bir yangın çıkarmış olmasına rağmen, bir çakmak ele geçirmesini engellemek için gerekli tedbirleri almamıştır.

23. Anayasa Mahkemesi, soruşturmanın etkililiğine ilişkin şikâyetlerin, yaşam hakkının korunmasıyla ilgili hükümlerin usul yönü bakımından incelenmesine karar vermiştir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi ayrıca, etkin soruşturma yürütme yükümlülüğünün ihlal edildiğini tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi ayrıca şu hususları belirtmiştir:

– ulusal makamlar, sadece 7 Ocak 2013 tarihinde meydana gelen yangın sırasında cezaevi personelinin zamanında müdahale edip etmediğinin incelenmesine yoğunlaşmıştır,

– soruşturma sonucunda cezaevi yönetiminin pozitif yükümlülükleri hakkında belirtilen unsurlar bakımından, soruşturma, Erkan Kaya'nın sağlık durumunun tespit edilmesine ve zaman içerisinde takip edilmesine ilişkin sorumluluklarla, ilgilinin farklı tarihlerde yerleştirildiği yaşam ünitelerinin belirlenmesinde geçmişinin dikkate alınmasıyla veya söz konusu çakmağı ele geçirmesinde başka kimlerin sorumlu olduğunun tespit edilmesiyle ilgili olarak genişletilmemiştir,

– ayrıca soruşturma etkin şekilde yürütülmemiştir, çünkü dava tüm yönleriyle aydınlatılmamıştır; aynı bağlamda, Erkan Kaya'nın yukarıda belirtilen farklı hususlarda şikâyetler ileri süren yakınlarının, soruşturmaya etkin olarak katılımı sağlanmamıştır.

24. Bu sebeplerle Anayasa Mahkemesi, davanın belirtilen hususlarla ilgili olarak, Anayasa'yı kuran 6216 sayılı Kanun'un 50. Maddesinin 2. Fıkrasına ve usul kurallarına uygun olarak, yaşam hakkının korunmasına ilişkin usuli yükümlülükler yönünden yeniden incelenmesi amacıyla savcılığa geri gönderilmesine karar vermiştir (bk. *Hasan Uzun/Türkiye* (k.k.), No. 10755/13, § 25, 30 Nisan 2013).

25. Anayasa Mahkemesi, yaşam hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesinde eksiklikler tespit edildiğini dikkate alarak, başvuranlara, manevi zarar karşılığında 30.000 Türk lirası (TRY) (kararın verildiği tarihte yaklaşık olarak 10.400 avro (EUR)) tazminat ödenmesine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi, iddia edilen maddi zarar ile ilgilinin ölümü arasında illiyet bağı bulunmadığı ve bu bağlamda herhangi bir kanıtlayıcı belge sunulmadığı gerekçesiyle başvuruların maddi tazminat taleplerini reddetmiştir. Başvuranlar, kendilerini mağdur ettiğini ileri sürdükleri maddi zararın, yakınların beklemeye hakları olduğunu düşündükleri maddi destekten mahrum kalmalarıyla ilgili olduğunu belirtmişlerdir.

26. Başvuranlar tarafından ileri sürülen kötü muamele iddiaları, dosyaya eklenen ifadelerin incelenmesinin ve otopsi raporunda yapılan tespitlerin ardından, herhangi bir delilin dayanak gösterilmediği gerekçesiyle, kabul edilemez bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi ayrıca, Erkan Kaya'nın olayın öncesinde bir şikâyet sunmadığını veya tıbbi bir muayene talebinde bulunmadığını ve ilgilinin aynı cezaevinde bulunan erkek kardeşinin de ilgili adına bu bağlamda bir talepte bulunmadığını kaydetmiştir.

27. Anayasa Mahkemesi'nin kararı, başvuranlara 5 Eylül 2015 tarihinde tebliğ edilmiştir.

28. Mahkeme'ye, Anayasa Mahkemesi'nin soruşturmanın yeniden yürütülmesi kararının akıbeti hakkında bilgi verilmemiştir (bk. yukarıdaki 24. paragraf).

ŞİKÂyetLER

29. Başvuranlar, Sözleşme'nin 2. maddesini ve yine yaşam hakkıyla aynı bağlamda Sözleşme'nin 6 ve 13. maddeleri ile 7 No.lu Protokol'ün 2. maddesini ileri sürerek, yakınlarının yaşam hakkının ihlal edildiğinden ve

bu bağlamda cezaevi personelinin cezasız kalmasından şikâyet etmektedirler. Başvuranlar ayrıca, Anayasa Mahkemesi'ni, maddi zararları için sundukları tazminat taleplerini haksız yere reddetmekle ve kendilerine manevi tazminat olarak yetersiz bir miktar ödemekle suçlamaktadırlar.

30. Başvuranlar, Sözleşme'nin 3. maddesini ileri sürerek, yakınlarının tutuklu bulundurulduğu cezaevinde kötü muameleye tabi tutulduğunu iddia etmektedirler. Başvuranlar, bu muameleleri gardiyanlar ve diğer tutuklular tarafından yapılan eziyetler ve tekrar eden tek kişilik hücre cezaları olarak tanımlamaktadırlar. Başvuranlar bu konuda soruşturmanın ulusal makamlar tarafından etkin şekilde yürütülmediğini ileri sürmekte ve Anayasa Mahkemesi'nin bu bağlamdaki şikâyetlerini doğru şekilde değerlendirmedeği kanaatindedirler.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

A. Sözleşme'nin 2. Maddesi

31. Başvuranlar, yakınlarının ölümünden sorumlu kişilerin cezasız kaldığı, maruz kaldıkları maddi zarar için talep ettikleri tazminatın reddedilmesinin haksız olduğu ve kendilerine manevi tazminat olarak ödenmesine karar verilen miktarın yetersiz olduğu kanaatindedirler. Bu bağlamda başvuranlar, Sözleşme'nin 2, 6 ve 13. maddeleri ile 7 No.lu Protokol'ün 2. maddesini ileri sürmektedirler.

32. Olayların hukuki nitelendirmesi konusunda yetkili merci olan Mahkeme, başvuranlarının iddialarının yalnızca Sözleşme'nin 2. Maddesi açısından incelenmesinin uygun olduğuna hükmetmektedir. Bu hükmün somut olayla ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

" 1. Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır. "

1. Yaşam Hakkına İlişkin Olarak Devletin Pozitif Yükümlülükleri ve Bu Hükümün Usul Yönü Hakkında Genel İlkeler

33. Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinin, sadece Devlet görevlileri tarafından güç kullanımı sonucunda meydana gelen ölüm vakalarını içermediğini, aynı zamanda Devlet'in yetki alanına dâhil olan (kontrolü altında bulunan) kişilerin yaşamını başkalarından ve gerektiği takdirde kendilerinden bile korumak amacıyla gerekli tüm tedbirleri almasına ilişkin pozitif yükümlülüğünü de içerdiğini hatırlatmaktadır (*Tanrıbilir/Türkiye*, No. 21422/93, § 70, 16 Kasım 2000 ve *Keenan/Birleşik Krallık*, No. 27229/95, §§ 89-93, AİHM 2001-III).

34. Mahkeme bu bağlamda, cezaevinde intihar vakalarına (yukarıdaki *Keenan*, §§ 89-102 ve 109-116 ve *Ketreb/Fransa*, No. 38447/09, §§ 70-99, 19 Temmuz 2012), tutukluluk koşullarına (örneğin bk. *Peers/Yunanistan*, No. 28524/95, §§ 68-75, AİHM 2001-III, *Ananyev ve diğerleri/Rusya*, No. 42525/07 ve 60800/08, §§ 139-158, 10 Ocak 2012 ve *Varga ve diğerleri/Macaristan*, No. 14097/12 ve diğer 5 başvuru, §§ 66-78, 10 Mart 2015) veya yine tutukluların sağlık sorunlarına (diğer birçok dava arasında bk. *Makharadze ve Sikharulidze/Gürcistan*, No. 35254/07, §§ 71-94, 22 Kasım 2011) ilişkin davaları Sözleşme'nin 2 ve 3. maddeleri açısından incelemiştir.

35. Ölümün, Devletin sorumlu tutulabileceği koşullarda meydana gelmesi durumunda, Sözleşme'nin 2. maddesi, yaşam hakkının korunması için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin etkin olarak uygulanması amacıyla Devletin uygun bir cevap vermesi yükümlülüğünü de içerir. (*Osman/Birleşik Krallık*, 28 Ekim 1998, § 115, *Karar ve Hükümler Derlemesi 1998-VIII*, *Paul ve Audrey Edwards/Birleşik Krallık*, No. 46477/99, § 54, AİHM 2002-II ve kışlada ölüm vakalarıyla ilgili olarak diğer birçok karar arasında bk. *Hasan Çalışkan ve diğerleri/Türkiye*, No. 13094/02, §§ 49-52, 27 Mayıs 2008 ve bu kararda yer alan atıflar). Ulusal

makamların tazminat ödemesi koşulu, tek başına, onları usul yükümlülüklerinden muaf tutamaz (*Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* [BD], No. 24014/05, §§ 133-134, 14 Nisan 2015).

36. Mahkeme bu konuda, şayet yaşam hakkı veya fiziki bütünlük kasıtlı olarak ihlal edilmemişse, "etkin bir adli sistem" oluşturmaya ilişkin pozitif yükümlülüğün, her türlü durumda, mutlaka ceza kovuşturmaları yapılmasını gerektirmediğini hatırlatmaktadır. Bu türden bir yükümlülük, hukuki, idari ve hatta disiplin hukuku yollarının ilgililere açık olması halinde yerine getirilebilmektedir (örneğin bk. sel ve toprak kaymalarının neden olduğu ölümler için yetkililerin sorumluluğu hakkında *Sergio Murillo Saldias ve diğerleri/İspanya* (k.k.), No. 76973/01, 28 Kasım 2006 ve dışarı çıkmalarına izin verilen ve bu vesileyle kaçmaya çalışan tutuklular tarafından işlenen bir cinayetle ilgili olarak yetkililerin sorumluluğu hakkında *Mastromatteo/İtalya* [BD], No. 37703/97, §§ 90-95, AİHM 2002-VIII).

2. Mağdur Sıfatı Hakkında

37. Başvuranların mağdur sıfatıyla ilgili olarak, Mahkeme'nin yerleşik içtihatlarından anlaşılmaktadır ki, ulusal makamlar bir ihlal tespit ettiğinde ve kararları, bu ihlal için yeterli ve uygun bir telafi teşkil ettiğinde, ilgili taraf artık Sözleşme'nin 34. maddesi anlamında mağdur olduğunu iddia edemez (*Eckle/Almanya*, 15 Temmuz 1982, §§ 64-70, A Serisi No. 51, *Dalban/Romanya* [BD], No. 28114/95, § 44, AİHM 1999-VI, *Jensen ve Rasmussen/Danimarka* (k.k.), No. 52620/99, 20 Mart 2003, *Cataldo/İtalya* (k.k.), No. 45656/99, 3 Haziran 2004, *Freimanis ve Līdums/Letonya*, No. 73443/01 ve 74860/01, § 68, 9 Şubat 2006, *Cocchiarella/İtalya* [BD], No. 64886/01, §§ 71-72, AİHM 2006-V ve daha önce anılan *Sergio Murillo Saldias ve diğerleri ve Volkan/Türkiye* (k.k.), No. 3449/09, §§ 30-33, 20 Ekim 2015). Başvurana sunulan telafinin uygun ve yeterli niteliği, Sözleşme'nin söz konusu edilen ihlalinin niteliği (*Gäfgen/Almanya* [BD], No. 22978/05, § 116, AİHM 2010) ile iç hukuk yolunun özellikleri ve

etkinliği (yukarıda anılan *Cocchiarella*, §§ 96-97) bakımından davanın koşullarının tamamına dayanır.

3. Somut Olaydaki Uygulama

38. Mahkeme, somut olayda Anayasa Mahkemesi'nin başvuruların yakınıyla ilgili olarak Devletin maddi pozitif yükümlülüklerine ilişkin olarak aşağıda belirtilen tespitlerde bulunduğunu gözlemlemektedir.

– cezaevi yönetiminin, Erkan Kaya'nın sağlık karnesi ve daha önceki eylemleri bakımından, ilgilinin psikolojik olarak değişken durumuyla ilgili bilgi sahibi olduğunun değerlendirilmesi gerekirdi,

– cezaevi yönetiminin, ilgilinin yakın gözlem altında tutulması ve kendisinin ya da bir başkasının fiziki bütünlüğüne zarar vermesinin engellenmesi ve daha iyi bir tıbbi takibe tabi tutulmasının sağlanması için özel tedbirler alması gerekirdi,

– başvuruların yakınının daha önce de bir yangın çıkarmış olmasına rağmen, çakmağı ele geçirmesinin engellenmesi için hiçbir tedbir alınmamıştır (yukarıdaki 22. paragraf).

39. Anayasa Mahkemesi, yaşam hakkının korunmasına ilişkin hükümlerin usul yönünü dikkate alarak, özellikle aşağıda belirtilen gerekçelerle, soruşturmanın etkin şekilde yürütülmediğine hükmetmiştir.

– Erkan Kaya'nın sağlık durumunun takip edilmesine ilişkin sorumlulukların araştırılmadığı,

– cezaevi yönetiminin, başvuruların yakınının durumuna uygun bir yaşam ünitesine yerleştirilmesine ilişkin kararların esasının incelenmediği,

– soruşturmada, ilgilinin çakmağı ele geçirme şekline ilişkin olarak farklı sorumlulukların tespit edilmeye çalışılmadığı,

– yine Erkan Kaya'nın bu hususlardan bazılarıyla ilgili şikâyetler ileri süren yakınlarının soruşturmaya etkin şekilde katılımlarının sağlanmadığı (yukarıdaki 23. paragraf).

40. Mahkeme, bu unsurları dikkate aldığıında, Anayasa Mahkemesi'nin hakkaniyete ve içtihatlarına uygun olarak, başvuruların yakınlarının yaşam hakkını koruyan hükümlerin tüm yönleriyle ihlal edildiği sonucuna vardığı kanaatindedir (bk. yukarıdaki 33-36. paragraflar).

41. Mahkeme, tazminat bağlamında Anayasa Mahkemesi'nin bu davada ileri sürülen iki yön üzerinden ayrı ayrı karar verdiğini kaydetmektedir.

42. Yine Anayasa Mahkemesi, yaşam hakkını korumaya yönelik pozitif yükümlülüğüne ilişkin eksiklikler hakkında tespitini dikkate alarak, başvurulara, manevi zararları için müştereken 30.000 TRY, yani olayların meydana geldiği tarihte yaklaşık olarak 10.400 avro ödenmesine hükmetmiştir. Maddi zarar bağlamında talep edilen tazminat, illiyet bağı ve kanıtlayıcı belge bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

43. Anayasa Mahkemesi, yaşam hakkının usul yönünden ihlal edildiği tespitine ilişkin olarak, kararında tespit edilen hususların incelenmesi amacıyla soruşturmanın yeniden görülmesi için dava dosyasının savcılığa geri gönderilmesine karar vermiştir.

44. Mahkeme, yukarıda belirtilen hususlar bakımından, ihlal için verilen tazminatın uygun olduğu kanaatindedir. Nitekim, manevi zarar bağlamında ödenmesine hükmedilen miktar, mantıksız bir nitelikte değildir (bu bağlamda devletlerin tazminat yolunu kendi hukuki sistemleriyle uyumlu şekilde düzenlemelerine ilişkin takdir yetkileriyle ilgili değerlendirmeler için bk. yukarıda anılan *Cocchiarella*, §§ 79-80) ve olayların meydana geldiği tarihten itibaren yaklaşık olarak üç yıl gibi uygun bir süre içerisinde ödenmiştir (bk. *Dubjakova/Slovakya* (k.k.), No. 67299/01, 19 Ekim 2004).

45. Mahkeme ardından, davanın, Anayasa Mahkemesi tarafından tespit edilen eksikliklerin telafi edilmesi amacıyla, Erkan Kaya'nın ölümünü çevreleyen koşullar hakkında tekrar soruşturma açılması talimatının üzerine savcılığa geri gönderildiğini hatırlatmaktadır. Mahkeme'nin nazarında, bu nokta, özellikle Sözleşme'nin 2 ve 3. maddelerine ilişkin davalar açısından Türk hukuk sisteminde 23 Eylül 2012 tarihinde oluşturulan bireysel başvuru

yolunun kilit taşıdır (bk. *Jeronovičs/Letonya kararında bu hükümlere ilişkin usuli yükümlülüklerle ilgili değerlendirme* [BD], No. 44898/10, §§ 103-109 ve 117-118, AİHM 2016 ve Bakanlar Komitesi önünde söz konusu kararların icra durumuna ilişkin olarak *Batı ve diğerleri/Türkiye*, No. 33097/96).

46. Mahkeme, mağdur sıfatının kaybedilmesi için gerekli olan iki koşulun da somut olayda bir araya geldiğini kaydederek, başvurunun bu kısmının, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ve 4. fıkrası anlamında Sözleşme hükümleriyle *kişi yönünden (ratione personae)* uyumsuz olduğu gerekçesiyle, kabul edilemez olduğuna karar vermektedir.

B. Sözleşme'nin 3. maddesi

47. Başvuranlar, yakınlarının Muğla Cezaevinde kaldığı süre boyunca kötü muameleye maruz kaldığını ve bu bağlamda etkin bir soruşturma yürütülmediğini iddia etmektedirler.

48. Mahkeme, Erkan Kaya'nın, gardiyanlar veya diğer tutuklular tarafından mağdur edildiği kanaatine varabileceği herhangi bir fiziki kötü muamele ya da zulüm hakkında asla şikâyetinde bulunmadığını gözlemlemektedir. Başvuranların Mahkeme'ye bu türden bir şikâyeti sunmak için *dava açma hakkı (locus standi)* bulunsa bile (örneğin bk. *Lambert ve diğerleri/Fransa* [BD], No. 46043/14, §§ 89-90, AİHM 2015 (özetler) ve yukarıda belirtilen içtihatlar, *İlhan/Türkiye* [BD], No. 22277/93, §§ 80-93, AİHM 2000-VII ve *Karpylenko/Ukrayna*, No. 15509/12, §§ 102-114, 11 Şubat 2016), başvuranların iddialarına dayanak gösterilebilecek inandırıcı hiçbir delil bulunmadığının tespit edilmesi zorunludur. Dolayısıyla bu şikâyetin, açıkça dayanaktan yoksun olması sebebiyle, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ve 4. maddesi uyarınca reddedilmesi gerekmektedir.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, oy birliğiyle,

Başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup, 12 Nisan 2018 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Robert Spano
Başkan

EK

1. Mehmet KAYA, 1943 doğumludur.
2. Ayşe GÜRSEL KAYA, 1959 doğumludur.
3. Göksel CAYNALI, 1972 doğumludur.
4. Doğan KAYA, 1979 doğumludur.
5. Yüksel BOZKUŞ, 1970 doğumludur.
6. Ümmü İMER, 1982 doğumludur.
7. Erdal KAYA, 1984 doğumludur.
8. Melek VARTÜRK, 1984 doğumludur.
9. Erdoğan KAYA, 1985 doğumludur.